

35818
GK-94

T.C.
BAŞBAKAN YARDIMCILIĞI

Sayı : 64443507- 282
Konu : Soru önergesi

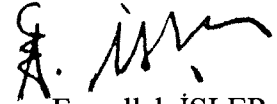
04/02/2014

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Kan. Kar. Bşk.'nın 30/12/2013 tarihli ve 43452547-120.07-157099 sayılı yazısı.

İzmir Milletvekili Alaattin Yüksel tarafından şahsıma yöneltilmiş olan 7/35818 esas numaralı yazılı soru önergesine ilişkin cevap yazı ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Emrullah İŞLER
Başbakan Yardımcısı

EK:
Önerge cevabı

T.C.
BAŞBAKANLIK
Diyanet İşleri Başkanlığı

SORU ÖNERGESİNE İLİŞKİN CEVAP

Önergeyi Veren Milletvekili : Alaattin YÜKSEL

İzmir Milletvekili

Önerge Esas No : 35818

CEVAP

633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 1 inci maddesinde belirtildiği üzere, “İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek” üzere kurulan Başkanlığımız, kurulduğu günden beri halkımız arasında birlik beraberlik, kardeşlik, sevgi ve saygı bağlarını pekiştirme gibi çok önemli görev ve fonksiyonlar icra etmekte; ülkemizin en ücra köşesine varıncaya kadar geniş bir yelpazede din hizmeti sunmaktadır.

Bilindiği üzere ülkemizde dini hayat homojen bir yapıda olmayıp, bazen coğrafi olarak birbirine yakın olsalar da iller düzeyinde bile farklılıklar bulunmaktadır. Dolayısıyla söz konusu kesimlere hizmet ulaştırılırken bu durumun göz önünde bulundurulması zaruret arz etmektedir.

Toplumu din konusunda aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmekle görevli Diyanet İşleri Başkanlığı'nın hizmetlerinde verimliliği sağlaması ve kuruluş amacına uygun olarak hizmet üretebilmesi için belirtilen farklılıkların doğru ve objektif verilere dayalı olarak bilinmesi gerekmektedir.

Bu sebeplerle “Türkiye’de Dini Hayat Araştırması” yaptırmaya ihtiyaç duyulmuştur.

Kişisel verilerin korunması, din gibi hassas bir konuda mahremiyetin en üst düzeyde güvenceye alınması ve kamu yararı açısından araştırmanın TÜİK’e yaptırılmasının daha uygun olacağı düşünülmüştür.

Modern yönetim sistemlerinde hizmet verilen kesimlerin ihtiyaçlarının tespit edilmesi ve yapılan tespitlere uygun hizmetler üretilmesi, hizmetlerin daha etkin ve verimli olarak ifa edilebilmesi için büyük önem arz etmektedir. Modern yönetim sistemlerinin zorunlu kıldığı

ihtiyaç tespiti ve birinci soruya verilen cevapta yer alan nedenlerle Başkanlığımız söz konusu araştırmadan elde edilecek bilimsel verilere uzun süredir ihtiyaç duymakta ve hemen her seviyede personel tarafından bu husus yıllardır dile getirilmekteydi. Bu gerekçelerle söz konusu araştırmanın yapılması 01/01/2012 tarihinde yürürlüğe konulan ve 2012-2016 yıllarını kapsayan Diyanet İşleri Başkanlığı Stratejik Planı'na dâhil edilmiştir.

Araştırmanın yapılış gayesi tamamen hizmet kalitesini artırmaya yönelik verileri elde etmektir. Dolayısıyla, gündelik politik tartışmaların dışında olup hükümet ile de bir alakası bulunmamaktadır.

Söz konusu araştırmanın anket soruları Başkanlığımız Strateji Geliştirme Başkanlığında çalışmakta olan konuyla ilgili alanında uzman personel tarafından hazırlanmış olup soru hazırlamak üzere özel bir komisyon kurulmamıştır. Anketin yapılacağı yer ve bölge TÜİK tarafından belirlenen standartlar çerçevesinde Başkanlığımızın ihtiyaçlarına göre İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) Düzey 1 olarak belirlenmiştir. Anket uygulanacak kişilerin tespiti ise TÜİK tarafından yapılmıştır. TÜİK öncelikle hedeflenen tahminler doğrultusunda, pre-test uygulaması sonuçları çerçevesinde cevapsızlık oranını da dikkate alarak 37.624 hanede bu araştırmanın yapılması gerektiğini belirlemiştir. Örneklem, Ulusal Adres Veri Tabanı'ndan tesadüfi şekilde yine TÜİK tarafından belirlenmiştir. Tespit edilen her bir haneden 18 yaş ve üzerinde bir kişiye uygulanmak suretiyle gerçekleştirilmiştir.

Başkanlık tarafından TÜİK'e yaptırılan Türkiye'de Dini Hayat Araştırması Türkiye genelinde uygulanmıştır. Toplam örneklem sayısı olan 37.624 haneden ulaşılabilen, cevap vermeyi kabul eden ve anketi yarıda bırakmayan toplam 21.632 kişiye uygulanmıştır.

Anket uygulaması için toplam 550.000 TL ödeme yapılmıştır. Bu yapılan ödeme miktarı da 2013 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nda belirtilen Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 4.604.649.000 TL'lik bütçesinin yaklaşık binde birine (0,0119) tekabül etmektedir.

Söz konusu soru önergesi cevaplandığı dönemde anketin pre-test uygulaması TÜİK'in bölge temsilciliklerinin bulunduğu 26 ilde yapılmış olup bunun sonucuna göre anket sorularına son şekli verilmiştir. Araştırmanın esas alan uygulaması kır-kent ve 12 bölge için ayrı ayrı sonuç üretebilecek şekilde Türkiye genelinde yapılmıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığının hizmet alanı gereği araştırma sadece İslam dinine mensup kişileri kapsamaktadır. Bu bağlamda İslam dinine mensup olmayanlara anket uygulanmaması için katılımcıların dini mensubiyetleri sorulmuş ve diğer dinlere mensup olanlara anket

uygulanmayıp bu soruya verdikleri cevabı müteakip kendilerine açıklama yapılarak anket sonlandırılmıştır. Mezhep aidiyeti soruları ise sadece ameli mezhepleri içermekte olup daha sonra gelecek bazı soruların değerlendirilmesinde değişken olarak kullanılmak üzere sorulmuştur. (Örneğin, kurban ibadeti ile ilgili sorunun değerlendirilmesinde ameli mezhep mensubiyeti önem arz etmektedir. Çünkü kurban ibadeti Hanefilere göre vacip diğer mezheplere göre sünnettir. Bu gibi farklılıklar ise hem kişilerin gündelik hayatlarına dinin yansımalarını etkilemekte hem de hizmet ihtiyaçlarını ve Başkanlığımızdan beklentilerini değiştirmektedir.)

Bu anketle yurttaşların dini eğilimleri ve bu eğilimlerin gündelik hayattaki yansımalarının neler olduğu ve bunlar sayesinde de ne tür hizmetlere ihtiyaç duydukları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu araştırmanın temel hedefi kişilerin inançlarını ve inanç düzeyini değil, dini hayatın parametrelerinin ölçüt ve kriterlerini ortaya çıkarmaktır. Sorulan sorular da ülkemizde ve dünyada yapılan benzer araştırma ve akademik çalışmalarda ölçüt olarak kullanılan sorularla benzer nitelikte hazırlanmıştır. Ayrıca, dinin anlaşılması ve yaşanması hususunda mezheplerin etki ve ağırlığı hemen herkes tarafından bilinen bir husustur. Kurban gibi ülkemizde yaygın ilgi gören ibadetlerde bile hükümler mezheplere göre uygulanmakta, dolayısıyla İslam'ın yorumuna ilişkin farklılaşmalar önemli ölçüde mezhepler ekseninde varlığını sürdürmektedir. Nitekim gerek ülkemizde gerekse dünya ölçeğinde dini hayatı esas alan tüm araştırmalarda mezhep mensubiyetine yönelik sondajlar önemli ölçüm araçları arasında yer almaktadır. Topluma din hizmeti sunmakla görevli olan Başkanlığın da vatandaşlarımızın dini ilgi, bilgi ve yorumlamalarını hangi gelenek, mezhep ya da örf çerçevesinde oluşturduğu, bütün bunların sonuçta ne tür bir usul ve metodolojiye bağlı olduğunu bilmesi ve hizmetlerini bu çeşitliliği dikkate alarak geliştirmesi temel bir zorunluluktur.

Bu tür soruların sakıncası olduğu ve toplumsal yapıda mezhep ayrımcılığına neden olabileceği düşünülmemektedir. Diyanet İşleri Başkanlığının görevi yurttaşların dini inançlarını sorgulamak değil dini inançları doğrultusunda talep edenlere bilimsel verilere dayalı, doğru ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte kaliteli hizmetler sunmaktır. Araştırma kapsamında yurttaşlarımızı fişlemeye, inanç ve tercihlerini deşifre etmeye yönelik hiçbir soru bulunmamaktadır. Ayrıca anketin kimlere uygulandığı, anket uygulayan kişilerin adresleri vb. kişisel bilgiler TÜİK tarafından Başkanlığımız ile dahi paylaşılmamış, kişisel verilerin gizliliği bağlamında muhafaza edilmiştir. Araştırmanın fişleme ve inanç ve tercihlerini deşifre

etmek vb. kötü amaçlarla kullanılması imkânsızdır. Araştırmanın bu amaçlarla kullanılmasına ihtimal vermemek için TÜİK ile tedbirler alınmıştır.

Anket soruları Anayasa'nın 24. Maddesinde yer alan: "Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz" hükmüyle güvence altına alınan, din ve vicdan hürriyetine aykırı değildir. Zira ankete katılmaya kimse zorlanmamıştır. Ankete katılsın ya da katılmasın hiçbir vatandaşımızın dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanması ya da suçlanması düşüncesi bile Başkanlığımızca kabul edilemez bir durumdur.

Başkanlık adına TÜİK tarafından gerçekleştirilen Türkiye'de Dini Hayat araştırması gönüllülük ilkesine dayanmakta ve katılmak noktasında hiçbir zorunluluk bulunmamaktadır. TÜİK tarafından idari para cezasının kesilmesinin TÜİK tarafından yapılan başka bir araştırma kapsamında olabileceği değerlendirilmektedir. Önergede adı geçen kişiye kesildiği iddia edilen idari para cezasının Türkiye'de Dini Hayat araştırması ile her hangi bir ilgisi bulunmamaktadır.

Dindarlığın ölçülüp ölçülemeyeceği veya hangi boyutların ölçülebileceği hususları akademik camiada bir asırdan fazla bir zamandan beri üzerinde tartışmalar yapılan bir husustur. Bütün tartışmalara rağmen din sosyolojisinde dindarlık olgusu empririk bir araştırma konusu olarak incelenmiş, dünyanın pek çok yerinde prestijli kurumlar ve yetkin kişiler tarafından konuya dair araştırmalar yapılmış, halen de yapılmaya devam edilmektedir.

Bu tür araştırmalar ülkemizde sadece Başkanlığımız tarafından yapılmamaktadır. Aşağıda da görüleceği üzere hem ülkemizde hem de yurt dışında değişik organizasyonlar tarafından yapılmaktadır.

Bu bağlamda ülkemizde;

- TESEV tarafından 1999 ve 2006 yıllarında yapılan "Türkiye'de Din, Toplum ve Siyaset" konulu araştırma,
- İstanbul Politikalar Merkezi tarafından, Uluslararası Sosyal Saha Araştırmalar Programı (International Social Survey Program-ISSP) kapsamında 2009 yılında hazırlanan "Türkiye'de Dindarlık - Uluslararası Bir Karşılaştırma" başlıklı araştırma,
- KONDA tarafından 2007 yılında yapılan "Dindarlık" anketi,
- ANAR tarafından yapılan "Kur'an'ın Anlamı ile Buluşmak Araştırması",
- Barem Research adlı kuruluş tarafından, toplum olarak din ile ilişkimizin en yoğun olduğu Ramazan ayında, son 6 yılda Türkiye nüfusunu temsil eden toplam 12 bin

kişiyle yaptığı ‘Oruç, Namaz ve ötesi...’ konulu araştırma (2011),

- Konuya dair çalışmalarıyla ülkemizin önde gelen akademisyenleri olarak tanınan Recep şentürk, Kurtuluř Cengiz, nder Kkural ve Bahattin Akřit tarafından yapılan ve Türkiye’de Dindarlık adıyla kitaplaştırılan geniş kapsamlı araştırma,

Dünyada yapılan bazı araştırmalara gelince;

- Pew Research Center tarafından belli periyotlarda yapılan Religion & Public Life adlı araştırma (farklı yıllarda, Amerika’da ve dünya genelinde yapılan dindarlık araştırmalarıdır),
- Bertelsmann Stiftung Executive Board tarafından belli periyotlarda yapılan ‘Dindarlık Araştırması’ (Religion Monitor, en son 2013 yılında yapılmıştır.),
- Riaz Hassan tarafından, 7 Müslüman lkede (Mısır, Endonezya, İran, Kazakistan, Malezya, Pakistan ve Türkiye) Müslüman dindarlığı üzerine karşılaştırmalı olarak yapılan ve Müslüman Zihinler adı ile yayınlanan araştırma örnek olarak zikredilebilir.